

послідовна його лібералізація національною політикою в сфері протидії злочинності визнається найважливішим вектором оновлення його норм для того, щоб запобігти кримінально караним діям, а в разі, якщо запобіжна функція ЗУпКВ не спрацьовує, відновити соціальну справедливість для потерпілого, соціуму, держави та винного.

Правила відкритої адміністративної преюдиції, що мають тепер бути розроблені в науці сучасного кримінального права України, посядуть досить суттєві та впливові місця як у контексті зумовленості політикою в сфері протидії злочинності, що спрямована на подальшу гуманізацію покарання за нетяжкі злочини, так і в аспекті законотворчої схильності до моделювання складів кримінальних правопорушень, що приховують в собі адміністративно-преюдиціальні правила. Гуманізація покарання за кримінальні правопорушення з розглядуваним видом преюдиції полягає в створенні можливостей виконання запобіжної функції норм кримінального права на щаблі реалізації адміністративних стягнень, після чого при продовженні протиправної поведінки застосуванню підлягають норми КК (ст. 389² КК встановлює покарання за злісне ухилення особи від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт, тобто продовження ухилення особою, яку притягнуто до адміністративної відповідальності на підставі ст. 183² КУпАП від відбування таких робіт – неприбуття до місця виконання цих робіт ...).

Для прихованої ж адміністративної преюдиції завжди виникає питання розмежування норм КУпАП і КК. Важке це зробити за наявності однакових формулювань – ст. 299 КК України передбачає покарання за жорстоке поводження з тваринами, ст. 89 КУпАП встановлює адміністративне стягнення за жорстоке поводження з тваринами. Зміст словосполучення «жорстоке поводження з тваринами», що зафіксований в абз. 11 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження», під таким розуміє знущання над тваринами, в тому числі безпритульними, що спричинило мучення, завдало їм фізичного страждання, тілесні ушкодження, каліцтво або призвело до загибелі, нацьковування тварин одна на одну та на інших тварин, вчинене з хуліганських чи корисливих мотивів, залишення домашніх та сільськогосподарських тварин напризволяще, в тому числі порушення правил утримання тварин».

До того ж поява в статті 299 КК України словосполучень «нацьковування тварин одна на одну чи інших тварин, вчинене з хуліганських чи корисливих мотивів», «публічні заклики до вчинення діянь, які мають ознаки жорстокого поводження з тваринами», а також «поширення матеріалів із закликами до вчинення таких дій» викликають певні застереження щодо необхідності протидії цим діям саме кримінально-правовими засобами. Особливо останні два формулювання складають дії із підбурювання до вказаних дій і наслідків ніяких при цьому законотворець не передбачає. Із урахуванням поняття «жорстоке поводження з тваринами», зафіксованого в абз. 11 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження», а також теоретико-правових засад МРКВ та принципу економії кримінально-правової репресії обґрунтованим слід визнати встановлення ст. 299 КК покарання лише за жорстоке поводження з тваринами, що вчинене умисно та призвело до каліцтва чи загибелі тварини.

Одержано 25.02.2019

УДК 343.9(477):343.34"364"

Станіслав Анатолійович МОЗОЛЬ,

доктор юридичних наук, старший науковий співробітник,
доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ (м. Київ)

СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах розвитку суспільних відносин забезпечувати належний рівень кримінологічної безпеки та ефективно протистояти злочинним проявам без реального знання кримінологічної ситуації надто складно. Сучасні тенденції і стан злочинності є одними з основних чинників, які дестабілізують соціально-економічну та політичну обстановку в державі.

Відповідно, без перебільшення можна говорити, що поширення злочинності й неефективні заходи боротьби з нею несуть серйозну загрозу не тільки кримінологічній безпеці, а і національній безпеці зокрема.

Саме у період становлення громадянського суспільства та розвитку громадянських інститутів особливу небезпеку становлять злочини проти громадської безпеки, які посягають не на окрему людину та її особисті блага, а спрямовані на заподіяння шкоди суспільству в цілому. А їх вчинення створює реальну загрозу життю і здоров'ю людей, власності, довкіллю, нормальному функціонуванню органів державної влади і місцевого самоврядування, тому питання протидії цим злочинам набули особливої гостроти і вимагають першочергового вирішення.

В рамках цього дослідження ми хочемо прослідкувати тенденції цього виду злочинів, саме під час дії воєнного стану в Україні, адже за повідомленнями керівництва правоохоронних органів саме у цей період відбулося зниження загального рівня злочинності у тих областях де його було запроваджено. Як відомо, у зв'язку із черговим актом збройної агресії з боку Російської Федерації, що відбувся 25 листопада 2018 року у районі Керченської протоки проти кораблів Військово-Морських Сил Збройних Сил України, що мав тяжкі наслідки, іншими агресивними діями Російської Федерації в Азовському та Чорному морях, Указом Президента від 26.11.2018 № 393 / 2018 «Про введення воєнного стану в Україні» з 14:00 26.11.2018 було введено воєнний стан у десяти областях України, які межують з Російською Федерацією та виходять до акваторії Чорного та Азовського морів терміном на 30 діб [4].

Відповідно до зазначеного указу, усі органи і підрозділи Національної поліції України наказом голови Національної поліції було переведено на посилений варіант службової діяльності, при чому такий варіант стосувався не лише для десяти областей, а всієї території нашої держави. Зрозуміло, що вжиті заходи мали сприяти не тільки забезпеченню національної безпеки, а і значно покращити кримінологічну ситуацію і зміцнити кримінологічну безпеку зокрема. Особлива увага у цей період приділялася саме протидії злочинам проти громадської безпеки. За повідомленням керівництва МВС України під час дії воєнного стану поліція охороняла 1489 об'єктів, із них 188 особливо важливі. Поліція також охороняла 13 морських портів. Наголошено, що в усіх містах і районних центрах, на трасах міжнародного, міжрегіонального та місцевого значення, на виїздах із міст посилили наявні стаціонарні поліцейські пости і виставили нові. Поліцейських забезпечили додатковим екіпуванням та озброєнням. Загалом функціонувало 320 постів поліції, на яких несли службу понад 1,5 тис. поліцейських. Підрозділами Державної прикордонної служби України вжито додаткових заходів щодо посилення охорони кордону, зокрема в межах Чернігівської, Сумської, Одеської, Харківської та Луганської областей. Посилено контроль у пунктах пропуску, виставлено 45 спільних із Нацгвардією нарядів [7].

Для належного аналізу тенденцій злочинів проти громадської безпеки під час дії воєнного стану доцільно з'ясувати їх тенденції без дії такого спеціального стану. Так у період з 2013 по 2018 роки злочинів проти громадської безпеки у різні періоди реєструється від 7,5 тис до майже 10 тис. (див. табл. 1).

Таблиця 1

Кількість зареєстрованих злочинів проти громадської безпеки у період 2013–2019 рр. [5]

Роки	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Кількість зареєстрованих злочинів	7668	9460	8783	8218	9741	9322
Питома вага до загальної кількості зареєстрованих злочинів	1,4 %	1,8 %	1,6 %	1,4 %	1,9 %	1,9 %

Найменшу кількість було зареєстровано у 2013 році – **7668**, а найбільшу у 2017 – **9741**. Варто вказати, що питома вага злочинів проти громадської безпеки до усього загалу злочинності варіюється від 1,4 % у 2013 та 2016 роках, до 1,9 % у 2017 та 2018 роках.

Ключовим моментом є те, що з 25 статей які містяться у IX розділі Кримінального кодексу України і визначають відповідальність за злочини проти громадської безпеки, близько 80 % зареєстрованих злочинів цього виду припадає на ст. 263. «Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами», що певною мірою пояснюється значним

обігом нелегальної зброї і проведенням на території Східної частини України Операції об'єднаних сил (ООС) [3].

Повертаючись до питання тенденцій злочинності під час дії воєнного стану, є загальновідома кримінологічна закономірність: збільшення присутності правоохоронців на вулицях автоматично призводить до зменшення вуличної злочинності. Такі тенденції можемо побачити в Маріуполі, яке є містом із найменшим рівнем злочинності в Україні, також під час проведення у місті Києві фінальної частини Євробачення у травні 2017 року, у період якого в центрі і віддалених районах міста злочинні прояви було мінімізовано, тощо. Логічно, що і під час дії воєнного стану, коли мобілізовано не тільки військові ресурси, а значно підвищено пильність і кількість правоохоронців на вулицях очікуються і тенденції, до зменшення рівня злочинності. Відповідно, після завершення дії воєнного стану, керівництво держави і Національної поліції повідомило громадськість про зменшення на 20–30 % окремих видів злочинів у тих областях, де було введено воєнний стан. Водночас зазначено, що поліцією виявлено на 20 % більше фактів незаконного поводження зі зброєю та на 37 % більше задокументовано фактів збуту наркотиків [2].

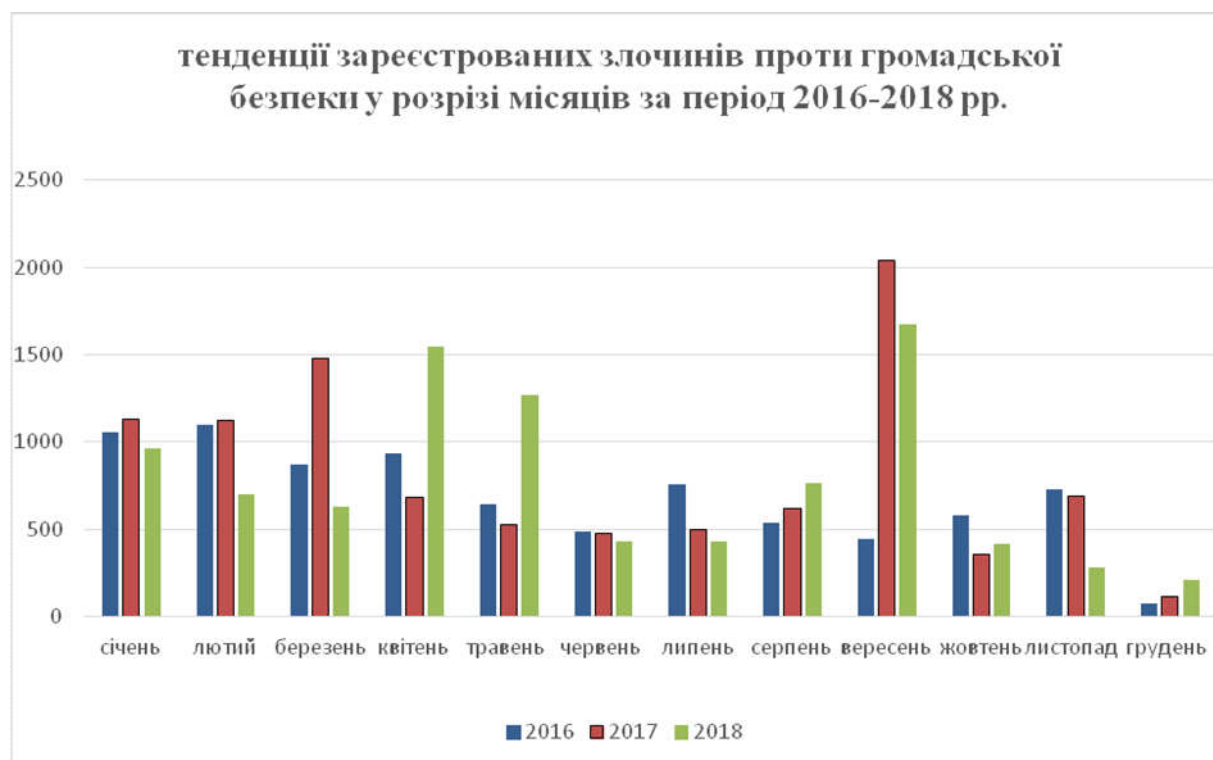
Як зазначалося вище, саме незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами (ст. 263 КК) становить близько 80 % від усього загалу злочинів проти громадської безпеки. Проаналізувавши статистичні дані, щодо зареєстрованих злочинів вказаного виду за період 2016–2018 років у розрізі місяців, можна виявити тенденцію до сезонного коливання цих злочинів.

Таблиця 2

Кількість зареєстрованих злочинів по місяцях у період 2016–2018 років [5]

Місяці	2016		2017		2018	
	Всього зареєстр. злочинів	Злочини проти громадської безпеки	Всього зареєстр. злочинів	Злочини проти громадської безпеки	Всього зареєстр. злочинів	Злочини проти громадської безпеки
Січень	66728	1054	61337	1133	57148	964
Лютий	71486	1101	53260	1122	46176	704
Березень	65291	873	55235	1479	44436	630
Квітень	61364	935	51546	682	47816	1544
Травень	54875	647	50217	530	46382	1270
Червень	49900	487	46038	475	39842	430
Липень	56862	756	48449	496	46410	432
Серпень	51785	534	44970	616	41440	766
Вересень	33560	445	35106	2039	37684	1674
Жовтень	41760	581	39987	358	40509	416
Листопад	31238	727	38585	693	32702	283
Грудень	7755	78	4181	118	6588	209
Всього	592604	8218	523911	9741	487133	9322

Так найбільше їх реєструється навесні та восени: **1101** у лютому та **727** у листопаді 2016 року (22 %); **1479** у березні та **2039** у вересні 2017 року (36 %); **1544** у квітні та **1674** у вересні 2018 року (34 %). Найменше ж злочинів проти громадської безпеки реєструється у грудні місяці, але це скоріше за все пов'язано з особливостями статистичного обліку [5]. Що ж до тенденції злочинів проти громадської безпеки під час дії воєнного стану (фактично грудень місяць 2018 року), то дійсно порівняно з аналогічними періодами минулих років таких злочинів зареєстровано значно більше: майже у тричі більше ніж у 2016 році та у двічі більше ніж у 2017, хоча абсолютний показник за весь 2018 рік майже не відрізняється від попередніх років. Тобто можна висунути гіпотезу про незначний вплив воєнного стану на злочини проти громадської безпеки у частині більшого їх виявлення та реєстрації.

Окрім цього, з наведених даних можна дійти висновку, що воєнний стан не має суттєвого впливу на загальний рівень злочинності в державі, хоча і спостерігається незначне збільшення кількості зареєстрованих злочинів у період його дії. Так, у грудні 2018 року злочинів зареєстровано на 36 % більше ніж у грудні 2017 року. На цей процес, на наш погляд, можуть впливати такі фактори як: підвищення свідомості певної частини населення у сфері співпраці з правоохоронними органами, активна безпосередня участь громадян у профілактичній діяльності і громадський контроль за цією діяльністю, а також приділення значної уваги правоохоронними органами забезпеченню правопорядку і безпеки у такий визначний період для держави, що пов'язано із задіянням великої кількості особового складу для несення служби не тільки на території Операції об'єднаних сил. Все це, в свою чергу, приносить певний позитивний результат по запобіганню злочинності в цілому.

Список бібліографічних посилань

1. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : у 3 кн. Київ : Ін Юре, 2007. Кн. 1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. 424 с.
2. За період воєнного стану тяжких злочинів зареєстровано менше на третину – Сергій Князев // Міністерство внутрішніх справ України : офіц. сайт. URL: http://old.mvs.gov.ua/ua/news/17326_Za_period_vonnogo_stanu_tyazhkih_zlochiv_zarestrovano_menshe_na_tretinu__Sergiy_Knyazv_.htm (дата звернення: 14.03.2019).
3. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 9-те вид, перероб. та допов. Київ : Юрид. думка, 2012. 1316 с.
4. Про введення воєнного стану в Україні : указ Президента України від 26.11.2018 № 393/2018 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/2018> (дата звернення: 14.03.2019).
5. Статистична інформація // Генеральна прокуратура України : офіц. сайт. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=104402 (дата звернення: 14.03.2019).
6. Про правовий режим воєнного стану : закон України від 12.05.2015 № 389-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250.
7. У МВС повідомили, що в областях, де діяв воєнний стан, кількість розбоїв зменшилася на 29 %, порушень ПДР – на 49 % // ГОРДОН : сайт. URL: <https://gordonua.com/ukr/news/war/-u-mvs-povidomili-shcho-v-oblastjah-de-dijav-vojennij-stan-kilkist-rozbojiv-zmenshilas-na-29-porushen-pdr-na-49-612509.html> (дата звернення: 14.03.2019)

Одержано 15.03.2019